

April 2nd, 2018
Riverside, California

Oponentský posudok habilitačnej práce v odbore filozofie
Mgr. Radim Kočandrle, Ph.D., *Anaximénés z Miletu*

Monografia Radima Kočandrleho "Anaximénés z Miletu" je systematickou štúdiou dochovanej evidencie o Anaximénovom myslení, vo všetkých jeho aspektoch. Rozsahom a zameraním sa jedná, vo svetovom meradle, o ojedinelú štúdiu – aj keď existuje viacero podrobných monografií venovaných Anaximénovmu predchodcovi (alebo možno skôr súčasníkovi) Anaximadrovi (vrátane od samého autora), Anaximénos doposiaľ na štúdiu venovanú špecificky len jemu čakal (azda s výnimkou výrazne kratšej práce G. Woehrleho z roku 1993).

Z odborného hľadiska je Kočandrleho práca vynikajúca. Autor je plne oboznámený nielen s dochovanou evidenciou o Anaximénovi a problematikou doxografie (jeho opatrný a znalý prístup k dochovaným svedectvám o Anaximénovi je skutočnou ozdobou publikácie), ale aj so *status quaestionis* výskumu predsókratovskej filozofie. Z môjho pohľadu centrálnou črtou práce je Kočandrleho výrazné úsilie o prehodnotenie dôveryhodnosti peripatetickej interpretácie Anaxiména (či už v Aristotelovej alebo v Theofrastovej verzii) a pokus o rekonštrukciu (do tej miery do akej je to možné) pôvodného myslenia Anaxiména. Kočandrleho stratégia sa všeobecne dá charakterizovať tromi aspektmi: (1) rozlíšenie peripatetickeho konceptuálneho rámca, v ktorom je Anaximénovo myslenie sprostredkované od podkladového materiálu, ktorý tento rámec sprostredkúva; (2) pokus o prepojenie a objasnenie takto odhaleného materiálu (často príliš zlomkovitého a nejasného) na obdobné myšlienky v bližšom historickom kontexte; (3) pokus o vypracovanie koherentnej originálnej koncepcie, často v spojení s explanačným možnosťami vzhľadom na relevantné (a v danej dobe diskutované) fenomény. Čnosťou, ale niekedy aj frustrujúcou súčasťou Kočandrleho práce, je jeho skutočne obdivuhodné úsilie o nájdenie (rozumnej miery) istoty (či už evidenčnej alebo argumentačnej), ktorá by mu dovoľila prisúdiť Anaximénovi tézy, ktoré sa mu, v rôznych podobách, prisudzujú v doxografickej tradícii. Tento prístup vedie k zaujímavým výsledkom v Kočandrleho diskusii centrálného konceptu Anaximénovej filozofie (vzduchu), ale k prakticky úplnému skepticizmu o dôveryhodnosti mnohých iných aspektov jeho myslenia.

Kočandrleho práca sa dá rozdeliť na štyri časti (aj keď samotný autor ju spolu s úvodom a záverom delí na jedenásť kapitol). V prvej časti predkladá autor pôvodné texty zlomkov Anaxiména spolu s českým prekladom. Tu by som azda len poznamenal, že je trošku škoda, že tento výber nesprievádza o niečo prehľadnejšia diskusia ich vzťahu k iným vydaniám. V druhej časti sa venuje evidencii o živote a povahe diela Anaxiména. Obdivte tieto časti práce sú vynikajúcej úrovne.

Tretia časť Kočandrleho monografie sa zaoberá centrálnou črtou Anaximénovej filozofie (aspoň z pohľadu Aristotela), to jest tézou že *arché* (sveta alebo všetkého) je vzduch. Z filozofického hľadiska je toto najzaujímavejšia časť knihy. Kočandrle presvedčivo ukazuje, že Aristotelova téza o Anaximénovom vzduchu ako a látkovej príčine všetkého je s vysokou pravdepodobnosťou veľmi skreslenou interpretáciou pôvodného textu. Ako pri vyvrátení peripatetickej interpretácie tak aj pri rekonštrukcii pôvodného myslenia Anaxiména je pre Kočandrleho kľúčovou oporou pasáž z Platónovho *Timáia* (49b–c), v ktorom Platón popisuje zmeny medzi rôznymi základnými prvkami. Táto pasáž má mnohé črty, ktoré ju robia blízkou Anaximénovi a ak je to tak, ukazuje Anaximénovo myslenie vo výrazne odlišnom svetle ako ho poznáme od Aristotela. V tomto nasleduje Kočandrle Daniela Grahama, ktorý vyzdvihol

dôležitosť tejto pasáže ako podávajúcej svedectvo, ktoré nie je skreslené neskoršou peripateticou interpretáciou. Kočandrlé túto pasáž (ako aj inú evidenciu) presvedčivo využíva a ukazuje, že u Anaximena mal vzduch pravdepodobne viac dočinenia s “božským nevyčerpatelným životodárnym dychom” ako s Aristotelovou materiálnou príčinou. Toto je mimoriadne zaujímavá a podnetná časť práce.

Vzhľadom na dôležitosť tejto časti knihy, by som ale rád pripojil aj niekoľko kritických poznámok. Po prvé, Kočandrlé nevykladá príliš veľké úsilie oboznámiť čitateľa či už s konkurenčnými interpretáciami iných autorov, alebo s tým ako sa jeho vlastná interpretácia líši od iných. Text síce obsahuje referencie k iným autorom ale prakticky nikde nie je iným autorom venovaná samostatná pozornosť. Čitateľ by napríklad iste ocenil diskusiu o tom ako sa Kočandrlého interpretácia pasáže z Platónovho Timáia líši do Grahamovej alebo v čom je Kočandrlého interpretácia vzduchu u Anaximena iná ako iných autorov. Po druhé, Kočandrlého diskusia, aj keď mimoriadne erudovaná, je často neprehľadná, či už tým, že sa spätne vracia k tým istým tézám alebo poznámkam, alebo tým, že málokedy sumarizuje výsledky diskusie. Z toho vyplýva, že je niekedy ťažké určiť presné znenie Kočandrlého interpretácie. Po tretie, trochu mi chýba diskusia filozofického významu Kočandrlého interpretácie Anaximena, a to hlavne v protiklade k peripatetickej interpretácii. Kočandrlé síce niekedy robí gestá týmto smerom, ale sú priveľmi roztrúsené na to, aby si o nich čitateľ mohol urobiť jasný prehľad. Takáto reflexia výsledkov rekonštrukcie Anaximena by bola o to vhodnejšia, že Kočandrlé sám správne na začiatku knihy poznamenáva, že Anaximenes, aj keď istým spôsobom opomínaný, mal nepochybný vplyv na pozdejších autorov a to natoľko, že mu Theofrastus dokonca venoval samostatnú publikáciu.

V štvrtej časti monografie sa Kočandrlé zaoberá Anaximenovou kozmológiou, meteorológiou, psychológiou a biológiou. Táto časť knihy je charakterizovaná interpretačným skepticizmom (o ktorom som sa už zmienil), keďže Kočandrlého úsudok o dôveryhodnosti správ o vedeckom myslení Anaximena je prakticky vždy negatívny. Vo svojej podstate je tak záverom tejto časti práce myšlienka, že pokiaľ ide o viac ako o hrubé náčrty tém, pri akýchkoľvek detailoch „naprosto tápeme“ (215). Napriek tomu ale treba poznamenať, že Kočandrlého diskusia je bohatá a vypracovaná mnohé (aj keď často neskôr čo do dôveryhodnosti spochybnené) teórie do nádherných podrobností (hlavne v rámci diskusie kozmológie a kozmogónie).

Záverom len dodám, že nepochybujem o tom, že predložená práca je viac ako dôstojným príspevkom k štúdiu predsókratovskej filozofie v medzinárodnom kontexte a preto ju plne *doporučujem* na ďalšie habilitačné riadenie.

Jozef Müller
Assistant Professor
Department of Philosophy
University of California, Riverside
Personal Tel. +1 609 721 2139
Email: jozef.muller@ucr.edu
www.jozefmuller.org